

Sygn. akt I ACa 842/16

W brzmieniu po sprostowaniu

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Piotr Wójtowicz
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Tomasz Tatarczyk (spr.)
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. L., J. G., G. G., A. G. (1), K. K., E. G., M. P., K. M. i R. O.

przeciwko Skarbowi Państwa–Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powodów J. L., A. G. (1), K. K., K. M., R. O. i pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 8 października 2015 r., sygn. akt II C 107/12,

prostując zaskarżony wyrok przez wskazanie, że jest to wyrok częściowy oraz przez pominięcie w oznaczeniu stron K. G.,

1) zmienia ten wyrok w punkcie 10. o tyle, że :

a) świadczenie zasądzone w punkcie 1. podwyższa do kwoty 160 142,47 (stu sześćdziesięciu tysięcy stu czterdziestu dwóch i 47/100) złotych, a ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza:

-od kwoty 150 900 (stu pięćdziesięciu tysięcy dziewięciuset) złotych od dnia 28 lutego 2014 r. do 20 sierpnia 2015 r.,

-od kwoty 151 742,47 (stu pięćdziesięciu jeden tysięcy siedmiuset czterdziestu dwóch i 47/100) złotych od dnia 21 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2017 r.,

-od kwoty 160 142,47 (stu sześćdziesięciu tysięcy stu czterdziestu dwóch i 47/100) złotych od dnia 13 kwietnia 2017 r.;

b) świadczenie zasądzone w punkcie 2. podwyższa do kwoty 80 071,23 (osiemdziesięciu tysięcy siedemdziesięciu jeden i 23/100) złotych, a ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza :

-od kwoty 75 450 (siedemdziesięciu pięciu tysięcy czterystu pięćdziesięciu) złotych od dnia 28 lutego 2014 r. do 20 sierpnia 2015 r.,

-od kwoty 75 871,23 (siedemdziesięciu pięciu tysięcy osmiuset siedemdziesięciu jeden i 23/100) złotych od dnia 21 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2017 r.,

-od kwoty 80 071,23 (osiemdziesięciu tysięcy siedemdziesięciu jeden i 23/100) złotych od dnia 13 kwietnia 2017 r.;

c) świadczenie zasądzone w punkcie 3. podwyższa do kwoty 80 071,23 (osiemdziesięciu tysięcy siedemdziesięciu jeden i 23/100) złotych, a ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza :

-od kwoty 75 450 (siedemdziesięciu pięciu tysięcy czterystu pięćdziesięciu) złotych od dnia 28 lutego 2014 r. do 20 sierpnia 2015 r.,

-od kwoty 75 871,23 (siedemdziesięciu pięciu tysięcy osmiuset siedemdziesięciu jeden i 23/100) złotych od dnia 21 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2017 r.,

-od kwoty 80 071,23 (osiemdziesięciu tysięcy siedemdziesięciu jeden i 23/100) złotych od dnia 13 kwietnia 2017 r.;

d) świadczenie zasądzone w punkcie 4. podwyższa do kwoty 160 142,47 (stu sześćdziesięciu tysięcy stu czterdziestu dwóch i 47/100) złotych, a ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza :

-od kwoty 150 900 (stu pięćdziesięciu tysięcy dziewięciuset) złotych od dnia 28 lutego 2014 r. do 20 sierpnia 2015 r.,

-od kwoty 151 742,47 (stu pięćdziesięciu jeden tysięcy siedmiuset czterdziestu dwóch i 47/100) złotych od dnia 21 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2017r.,

-od kwoty 160 142,47 (stu sześćdziesięciu tysięcy stu czterdziestu dwóch i 47/100) złotych od dnia 13 kwietnia 2017 r.;

e) świadczenie zasądzone w punkcie 8. podwyższa do kwoty 30 026,71 (trzydziestu tysięcy dwudziestu sześciu i 71/100) złotych, a ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza :

-od kwoty 28 293,75 (dwudziestu ośmiu tysięcy dwustu dziewięćdziesięciu trzech i 75/100) złotych od dnia 28 lutego 2014 r. do 20 sierpnia 2015 r.,

-od kwoty 28 451,71 (dwudziestu ośmiu tysięcy czterystu pięćdziesięciu jeden i 71/100) złotych od dnia 21 sierpnia 2015 r. do 12 kwietnia 2017r.,

-od kwoty 30 026,71 (trzydziestu tysięcy dwudziestu sześciu i 71/100) złotych od dnia 13 kwietnia 2017 r.;

2) oddała w pozostałej części apelację powodów i w całości apelację pozwanego;

3) zasądza od powodów J. L., K. M., R. O., K. K. i A. G. (1) na rzecz Skarbu Państwa–Prokuraturii Generalnej po 500 (pięćset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Tomasz Tatarczyk	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Anna Bohdziewicz
---------------------------	---------------------	----------------------

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanego z tytułu odszkodowania na rzecz powodów J. L. i K. K. kwoty po 151 742,47 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 października 2015 r., na rzecz powodów K. M. i R. O. kwoty po 75 871,23 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 października 2015 r., na rzecz powódki E. G. kwotę 37 935,62 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 października 2015 r. oraz na rzecz powodów J. G., G. G., A. G. (1) i M. P. kwoty po 28 451,71 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 8 października 2015 r., oddalił powództwa w pozostałej części, odstąpił od obciążenia powodów kosztami procesu. Rozstrzygnięcie oparł Sąd o następujące ustalenia faktyczne : powodowie są spadkobiercami J. G., zmarłego (...); w maju 1945 r. miało miejsce wysiedlenie rodziny J. G. z nieruchomości rolnej o powierzchni 10,7841 ha, położonej w S., powiecie (...); J. G. przysługiwało prawo własności do tej nieruchomości od 12 grudnia 1919 r. J. G. przejęcie własności nieruchomości nastąpiło na podstawie przepisów dekretu z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej oraz zarzutu odstępstwa J. G. od narodowości polskiej, w związku z którym to zarzutem został on postanowieniem sądu z 27 kwietnia 1946 r. zrehabilitowany; J. G.

f

dochodził w 1946 r. i w 1950 r. bezskutecznie zwrotu nieruchomości; orzeczeniem z 22 stycznia 1954 r. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Stalinogrodzie. na podstawie art. 1 pkt 4, art. 3 i art. 5 dekretu z 28 listopada 1945 r. o przejęciu niektórych nieruchomości na cele reformy rolnej i osadnictwa postanowiło przejąć na własność Skarbu Państwa, na rzecz Powiatowego Funduszu Ziemi, nieruchomość położoną w S. o powierzchni 10,78 ha wraz z zabudowaniami, co do których J. G. przysługiwało prawo własności; Minister Rolnictwa po rozpatrzeniu odwołania J. G. orzeczeniem z 21 kwietnia 1954 r. postanowił orzeczenie z 22 stycznia 1954 r. utrzymać w mocy; orzeczeniem

Powiatowej Komisji Ziemskiej w T. z 24 marca 1955 r. postanowiono nadać A. G. (2) jako repatriantowi na podstawie dekretu PKWN z 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej gospodarstwo rolne o powierzchni 10,7841 ha wraz z zabudowaniami gospodarczymi, inwentarzem żywym i martwym, położone w S.; w dokumencie nadania ziemi z 27 czerwca 1955 r. stwierdzono, że na podstawie orzeczenia Powiatowej Komisji Ziemskiej w T. z 24 marca 1953 r. A. G. (2) otrzymał na własność nadział ziemi o obszarze 10,7841 ha; starania o odzyskanie nieruchomości, względnie przyznanie nieruchomości zamiennej podejmowali bezskutecznie spadkobiercy J. G. po roku 1990; Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi decyzją z 16 kwietnia 2009 r. stwierdził nieważność orzeczenia z 21 kwietnia 1954 r. oraz poprzedzającego go orzeczenia z 22 stycznia 1954 r. w części dotyczącej działek nr (...), natomiast w części dotyczącej pozostałych działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego J. G. stwierdził wydanie orzeczeń w 1954 r. z naruszeniem prawa i jednocześnie odmówił w tym zakresie stwierdzenia nieważności orzeczeń z uwagi na zaistniałe nieodwracalne skutki prawne; Minister Administracji i Cyfryzacji decyzją z 7 grudnia 2011 r. stwierdził nieważność decyzji Wojewody (...) z 15 sierpnia 1991 r. w części stwierdzającej nabycie przez Gminę Miasta T. z mocy prawa nieodpłatnie własności działek (...), a drugą decyzją z tej daty nieważność decyzji Wojewody (...) z 29 kwietnia 1994 r. w części stwierdzającej nabycie przez Gminę Miasta T. z mocy prawa nieodpłatnie własności działki nr (...); w odniesieniu do działek (...) w dniu 18 kwietnia 2012 r. dokonano wpisu w księdze wieczystej prawa własności na rzecz następców prawnych J. G.; wartość rynkowa nieruchomości stanowiącej własność J. G., według istniejącego w 1945 r. stanu nieruchomości i jej rolniczego przeznaczenia, a cen aktualnych wynosi 760 700 zł; wartość inwentarza żywego w postaci jednej krowy i jednego cielęcia stanowi według cen aktualnych kwotę 4 212,33 zł, określenie aktualnej wartości narzędzi wchodzących w 1945 r. w skład gospodarstwa rolnego J. G. jest niemożliwe wobec całkowitego ich wyeliminowania w latach 80 i 90 XX wieku przez sprzęt o napędzie elektrycznym i spalinowym. Sąd wskazał, że podstawę prawną dochodzonego pozwem roszczenia o odszkodowanie stanowi przepis nieobowiązującego już art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. W mającej moc zasady prawnej uchwale pełnego składu izby z 31 marca 2011 r. Sąd Najwyższy przyjął, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. Uznał w tej uchwale Sąd Najwyższy, że jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed wejściem w życie Konstytucji, odszkodowanie na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści

utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji. Podzielając to stanowisko odmówił Sąd uwzględnienia roszczeń powodów o odszkodowanie z tytułu utraconych korzyści w związku z wydaniem przez Ministra Rolnictwa wadliwej decyzji z 21 kwietnia 1954 r. oraz poprzedzającej ją decyzji z 22 stycznia 1954 r. Za zasadne uznał natomiast żądanie odszkodowania obejmującego straty rzeczywiste. Wysokość odszkodowania ustalił w oparciu o opinie biegłych. Podzielił pogląd, że przy ocenie wysokości uszczerbku majątkowego w postaci straty rzeczywistej, spowodowanego wadliwą decyzją administracyjną i polegającego na utracie własności nieruchomości, należy brać pod uwagę stan tej nieruchomości z chwili wydania wadliwej decyzji. Stan taki obejmuje nie tylko parametry fizyczne lub geodezyjne danej nieruchomości lecz także jej funkcjonalne przeznaczenie społeczno-gospodarcze. Pomiął wartość działki nr (...), gdyż nie wchodziła ona w skład gospodarstwa rolnego spadkodawcy powodów zarówno w dacie faktycznego pozbawienia go władztwa gospodarstwa w 1945 r., jak i w dacie wydania decyzji administracyjnej o przejęciu nieruchomości na własność państwa. Wartość inwentarza żywego w postaci jednej krowy i jednego cielęcia ustalił w oparciu o opinię biegłego na kwotę 4 212,33 zł. W sumie wartość szkody obejmującej rzeczywiste straty określił na 758 712,33 zł. Zasadził na rzecz spadkobierców J. G. kwoty odszkodowania odpowiadające wielkości ich udziałów w spadku. O odsetkach orzekł po myśli art. 481 k.c. zasądzając je od daty wydania wyroku wobec ustalenia wysokości odszkodowania według wartości rzeczy z daty orzekania. Za uzasadniony uznał podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia o zadośćuczynienie. Wskazał, że podstawę tego roszczenia powodów stanowił art. 448 k.c. podlegający reżimowi odpowiedzialności deliktowej. Do dnia 10 sierpnia 2007 r. obowiązywał przepis art. 442 § 1 k.c., przewidujący, iż roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia; jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawniało się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę. Powodowie, jak wywiódł, dochodzili zadośćuczynienia pieniężnego w związku z krzywdą, jakiej doznała ich rodzina wskutek pozbawienia jej dobytku i mieszkania. Krzywdy tej doznawała rodzina powodów od połowy lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy to doszło do formalnego pozbawienia jej władztwa nad nieruchomością. Pozew w rozpoznawanej sprawie został wniesiony w dniu 30 listopada 2011 r. Stwierdził Sąd, że po stronie powodów świadomość szkody wystąpiła już w czasie, kiedy zostali wysiedleni z nieruchomości. Za zdarzenie wywołujące szkodę, a tym samym początek biegu dziesięcioletniego terminu przedawnienia, należało przyjąć datę wydania decyzji utrzymującej w mocy przejęcie na własność państwa nieruchomości J. G.. Uwzględnił Sąd uwarunkowania polityczne panujące w Polsce przed 4 czerwca 1989 r., przyjmując, że przedawnienie rozpoczęło bieg dopiero w tej dacie. Stwierdził, że określony w art. 442 k.c. zarówno krótszy, jak i dłuższy termin przedawnienia upłynął przed wytoczeniem powództwa. Zwrócił też uwagę, że art. 448 k.c., w brzmieniu umożliwiającym zasądzenie zadośćuczynienia na rzecz pokrzywdzonego, wszedł w życie z dniem 28 grudnia 1996 r., nie obowiązywał więc w dacie naruszenia dóbr osobistych powodów. Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu przyjął art. 102 k.p.c.

Apelacje od tego wyroku wniosły obie strony.

Powodowie zarzucili naruszenie prawa materialnego - art. 363 § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że do prawidłowego ustalenia wysokości odszkodowania za szkodę wynikającą z odjęcia poprzednikowi prawnemu powodów prawa własności

nieruchomości w następstwie zaboru mienia i wydania orzeczeń administracyjnych w 1954 r. należało przyjąć stan faktyczny i prawny, w tym przeznaczenie nieruchomości istniejące w chwili odjęcia własności (wydania wadliwych prawnie decyzji wywłaszczeniowych), zamiast z uwzględnieniem przeznaczenia nieruchomości istniejącego w chwili obecnej, art. 361 § 2 k.c. poprzez zaniechanie przy ustalaniu kwoty należnego powodom odszkodowania za wydanie wobec ich poprzednika prawnego niezgodnych z prawem orzeczeń wywłaszczeniowych uwzględnienia wartości utraconych korzyści, jakie przynosiłaby przejęta przez Skarb Państwa nieruchomość za okres od dnia jej zaboru do chwili obecnej, art. 481 § 1 w związku z art. 455 k.c. poprzez niezastosowanie i zasądzenie na rzecz powodów odsetek od zasądzonych odszkodowań za okres od dnia wyrokowania i ustalenie, że dzień 8 października 2015 r. jest datą wymagalności świadczenia powodów, podczas gdy pozwany pozostawał w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia odszkodowawczego już w dniu 22 lipca 2011 r. wobec pozostawienia bez odpowiedzi wezwania do zapłaty, art. 121 pkt 4 oraz art. 5 k.c. poprzez uwzględnienie zarzutu przedawnienia roszczenia powodów o zapłatę zadośćuczynienia i

niewuwzględnienie okoliczności, że w sprawie podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia pomija okoliczność, iż dochodzenie przez powodów zadośćuczynienia było niemożliwe z przyczyn politycznych w okresie trwania ustroju PRL, a następnie z powodu toczących się przez prawie dwie dekady przewlekłych postępowań administracyjnych i sądowno-administracyjnych, w sytuacji gdy jedną z przesłanek zgłoszenia roszczenia o zadośćuczynienie było uzyskanie przez powodów ostatecznej decyzji nadzorczej z 16 kwietnia 2009 r. stwierdzającej, że zabór domu i gospodarstwa rodzinny powodów potwierdzony orzeczeniami wywłaszczeniowymi nastąpił z naruszeniem prawa, naruszenie prawa procesowego - art. 174 § 1 pkt 1 oraz art. 180 § 1 pkt 1 k.p.c. polegające na rozstrzygnięciu o objętych pozwem roszczeniach zmarłego K. G., pomimo że postępowanie wszczęte przez tego powoda zostało zawieszono postanowieniem sądu z dnia 26 czerwca 2015 r. i nie zostało podjęte przez sąd przed ogłoszeniem zaskarżonego wyroku. W oparciu o te zarzuty skarżący domagali się zmiany wyroku w części oddalającej powództwa poprzez zasądzenie od pozwanego z tytułu odszkodowania i zadośćuczynienia na rzecz J. L. i K. K. kwot po 2 582 899,99 zł, na rzecz K. M. i R. O. kwot po 1 291 350 zł, na rzecz E. G. kwoty 645 674,99 zł, na rzecz J. G., A. G. (1), G. G. i M. P. kwot po 484 256,25 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 22 lipca 2011 r. od kwot odszkodowania i od 25 października 2011 r. od kwot zadośćuczynienia, jak również przez zasądzenie na rzecz następców prawnych K. G. kwoty 2 734 442,46 zł wraz z ustawowymi odsetkami lub uchylenia wyroku w części dotyczącej powództwa K. G. i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Pozwany zarzucił naruszenie art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez zasądzenie na rzecz powodów odszkodowania w związku ze zdarzeniem, które szkody nie wywołało, tj. w związku z orzeczeniem z 22 stycznia 1954 r., podczas gdy powodowie (ich poprzednik) zostali pozbawieni majątku przed dniem 1 sierpnia 1945 r., a najpóźniej na skutek orzeczenia Powiatowej Komisji Ziemskiej w T. z 24 marca 1953 r., którym nadano A. G. (2) gospodarstwo rolne należące do poprzedników prawnych powodów, naruszenie art. 6 ust. 1 ustawy z 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych poprzez jego niezastosowanie, podczas gdy z regulacji tej wynika obowiązek jej stosowania wobec szkody wyrządzonej przed dniem 29 listopada 1956 r., naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak uzasadnienia motywów, dla których sąd nie uwzględnił zarzutu przedawnienia, powołanego przez pozwanego już w odpowiedzi na pozew, naruszenie art. 233 § 1 w związku z art. 244 § 1 k.p.c. poprzez błąd w ustaleniach faktycznych polegający na ustaleniu daty wydania dokumentu urzędowego - orzeczenia Powiatowej Komisji Ziemskiej w T. na dzień 24 marca 1955 r., podczas gdy dokument ten został wydany w dniu 24 marca 1953 r., co miało istotny wpływ na ustalenie rzeczywistego źródła szkody powodów, naruszenie art. 328 § 2 i 102 k.p.c. poprzez brak uzasadnienia rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego i odwołanie się jedynie do orzecznictwa bez wskazania szczególnych okoliczności, na podstawie których sąd nie obciążył powodów kosztami zastępstwa procesowego. W oparciu o te zarzuty skarżący domagał się zmiany wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, zasądzenia solidarnie od powodów kosztów zastępstwa prawnego za obie instancje lub uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Powodowie wnieśli o oddalenie apelacji pozwanego i zasądzenie od niego kosztów postępowania odwoławczego.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powodów i zasądzenie od nich solidarnie kosztów zastępstwa procesowego.

Postanowieniem z 17 maja 2016 r. Sąd Okręgowy odrzucił apelacje powodów E. G., J. G., G. G. i M. P..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

W motywach zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy rzeczywiście, jak wskazuje pozwany w apelacji, datę wydania orzeczenia Powiatowej Komisji Ziemskiej w T., nadającego A. G. (2) gospodarstwo rolne, oznaczył na 24 marca 1955 r., podczas gdy z treści tego orzeczenia, złożonego w kserokopii do akt sprawy, wynika, że wydane ono zostało w dniu 24 marca 1953 r.

Nieprawidłowe oznaczenie daty wydania orzeczenia przez Powiatową Komisję Ziemską stanowiło omyłkę Sądu Okręgowego, a nie wynik wadliwych ustaleń faktycznych. Świadczy o tym powołanie prawidłowej daty orzeczenia w kolejnym zdaniu uzasadnienia zaskarżonego wyroku, gdzie Sąd ten podaje, że w dokumencie nadania ziemi

stwierdzono, iż na podstawie orzeczenia Powiatowej Komisji Ziemskiej w T. z dnia 24 marca 1953 r. A. G. (2) otrzymał na własność nadział ziemi o obszarze 10,7841 ha ze stanowiącej własność Skarbu Państwa nieruchomości ziemskiej położonej w S. i T..

W pozostałym zakresie ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie przez Sąd Okręgowy nie zakwestionowała w apelacji żadna ze stron. Ustalenia te znajdują oparcie w zebranych dowodach, należało je podzielić i przyjąć za własne.

Zmianie podlegało jedynie ustalenie odnośnie do wartości nieruchomości w związku z aktualizacją wyceny dokonaną przez biegłą w toku postępowania apelacyjnego.

Jest pozwany w błędzie uważając, że szkody powodów (ich poprzednika prawnego) nie wywołało orzeczenie Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z 22 stycznia 1954 r., gdyż majątku J. G. został pozbawiony przed dniem 1 sierpnia 1945 r., a najpóźniej na skutek orzeczenia Powiatowej Komisji Ziemskiej w T. z 24 marca 1953 r., którym nadano jego gospodarstwo rolne A. G. (1). Notabene, także powodowie w apelacji wywodzą że decyzje z 1954 r. nie stanowiły jedyne źródła ale jedno ze źródeł szkody, obok bezprawnego wypędzenia w 1945 r. rodziny J. G. z przejętego następnie przez Skarb Państwa gospodarstwa rolnego. Wszakże każda ze stron z argumentacji tej wywodzi odmienne skutki prawne zarzucając naruszenie art. 361 § 1 i 2 k.c., względnie tylko (w apelacji powodów) § 2 tego artykułu.

W treści pozwu powodowie wskazali, że roszczeń nim objętych wywodzą z ostatecznej decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 kwietnia 2009 r., stwierdzającej nieważność, względnie wydanie z naruszeniem prawa, orzeczenia Ministra Rolnictwa z 21 kwietnia 1954 r. oraz poprzedzającego je orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej z 22 stycznia 1954 r.

Orzeczeniem z 22 stycznia 1954 r. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej postanowiło przejąć na własność Skarbu Państwa, na rzecz Powiatowego Funduszu Ziemi, nieruchomość o powierzchni 10,7341 ha, położoną w S., powiecie (...), zapisaną w księgach wieczystych na rzecz J. G.. Utrzymane to orzeczenie zostało w mocy orzeczeniem Ministra Rolnictwa z 21 kwietnia 1954 r.

Bez stwierdzenia nieważności, względnie wydania z naruszeniem prawa, orzeczenia o przejęciu nieruchomości na własność Skarbu Państwa i orzeczenia utrzymującego to przejęcie w mocy powodowie nie mogliby zrealizować roszczeń z tytułu odjęcia ich poprzednikowi prawnemu prawa własności.

Skutku w postaci pozbawienia J. G. prawa własności nie wywołało ani wypędzenie go z rodziną z jego gospodarstwa, rozdysponowanie nieruchomości przed 1 sierpnia 1945 r., ani przekazanie jej w użytkowanie repatriantowi A. G. (2). Nie wywołało również takiego skutku, wbrew temu, co utrzymuje pozwany, orzeczenie Powiatowej Komisji Ziemskiej z 24 marca 1953 r., nadające to gospodarstwo A. G. (1).

W myśl zasady, że nie można przenieść na drugiego więcej praw niż się samemu posiada, przed przejęciem na własność nieruchomości Skarb Państwa nie mógł przenieść jej na własność innej osoby.

O przejęciu na własność Skarbu Państwa nieruchomości J. G. postanowiło Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej orzeczeniem z 22 stycznia 1954 r., doręczonym J. G.. Po rozpatrzeniu odwołania J. G., Minister Rolnictwa w dniu 21 kwietnia 1954 r. postanowił to orzeczenie utrzymać w mocy.

Z kolei dopiero został wydany dokument nadania ziemi, będący podstawą wpisu własności w księdze wieczystej, w którym stwierdzono, że A. G. (2) otrzymał na własność nadział ziemi o obszarze 10,7841 ha ze stanowiącej własność Skarbu Państwa nieruchomości położonej w S. i T..

Spowodowało przeto skutek w postaci pozbawienia J. G. własności nieruchomości wydanie orzeczenia z 22 stycznia 1954 r., utrzymanego w mocy orzeczeniem z 21 kwietnia 1954 r. W rezultacie stwierdzenie decyzją Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 kwietnia 2009 r. nieważności tych orzeczeń w części dotyczącej działek nr (...) stanowiło podstawę unieważnienia decyzji o komunalizacji mienia i umożliwiło następcom prawnym J. G. odzyskanie

własności tych działek i ujawnienie ich praw w księdze wieczystej. Natomiast w zakresie, w jakim orzeczenia te wywołały nieodwracalne skutki prawne stwierdzenie ich wydania z naruszeniem prawa otworzyło powodowi drogę do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych. Wbrew zarzutom apelacji pozwanego, zachodzi adekwatny związek przyczynowy pomiędzy wydaniem w 1954 r. z naruszeniem prawa orzeczeń o przejęciu na własność Skarbu Państwa nieruchomości, a szkodą powodów.

Nie polemizują skarżący ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, opartym o uchwałę Pełnego Składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem prawa stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. oraz że jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji.

Poprzez niezasadne podważanie związku przyczynowego pomiędzy wydaniem z naruszeniem prawa orzeczeń w 1954 r., a szkodą powodów zmierzają natomiast strony do wyłączenia zastosowania w sprawie art. 160 k.p.a.

Przepis ten znajdował w sprawie zastosowanie w oparciu o art. 5 ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z 17 czerwca 2004 r.

Przyjęcie powyższego stanowiska nakazuje uważać za chybiony zarzut apelacji strony pozwanej w przedmiocie naruszenia art. 6 ust. 1 ustawy z 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych oraz zarzut apelacji strony powodowej w przedmiocie naruszenia art. 361 § 2 k.c., jak również za nieskuteczny zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., przedstawiony w apelacji pozwanego.

Ma rację pozwany wskazując, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał w odniesieniu do roszczenia o odszkodowanie podniesionego przez niego zarzutu przedawnienia. Zarzut ten uznany być jednakże musi za nieuprawniony. W sprawie nie znajdował zastosowania art. 6 ust. 1 ustawy z 15 listopada 1956 r., przewidujący roczny termin na dochodzenie od państwa wynagrodzenia za szkodę wyrządzoną przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Znajdował natomiast zastosowanie art. 160 § 6 k.p.a., według którego, roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1.

Powództwo wytoczyli powodowie przed upływem trzech lat od dnia, w którym ostateczna stała się decyzja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 16 kwietnia 2009 r., stwierdzająca wydanie z naruszeniem prawa w 1954 r. orzeczeń o przejęciu na własność Skarbu Państwa nieruchomości J. G..

Ponieważ przepis art. 160 § 1 k.p.a. ograniczył do rzeczywistej szkody odszkodowanie za niezgodne z prawem działanie władzy publicznej, uwzględnione nie mogło być żądanie powodów zasądzenia odszkodowania za utracone korzyści. Niezasadnie więc zarzucają powodowie w apelacji naruszenie art. 361 § 2 k.c.

Podstawę ustalenia odszkodowania za stratę rzeczywistą poniesioną przez poprzednika prawnego powodów wskutek wydania orzeczeń w 1954 r., stanowił operat szacunkowy.

Wobec aktualizacji wyceny dokonanej w postępowaniu apelacyjnym, wartość nieruchomości w części obejmującej działki nieodwracalnie przez J. G. utracone ustalić należało na 796 500 zł. Jest to różnica kwot 803 600 zł, określającej w opinii wartość wycenionej nieruchomości i 7 100 zł, na którą biegła oznaczyła wartość działki (...), pominiętej przez Sąd Okręgowy, gdyż nie wchodziła ona w skład gospodarstwa rolnego poprzednika prawnego powodów zarówno w dacie faktycznego pozbawienia go władztwa gospodarstwa w 1945 r., jak i w dacie wydania orzeczenia o przejęciu nieruchomości na własność państwa.

Nie naruszył, jak utrzymują w apelacji powodowie, Sąd Okręgowy art. 363 § 2 k.c. przyjmując za podstawę ustalenia odszkodowania wartość nieruchomości według jej rolniczego przeznaczenia.

Uwzględnić właśnie należało stan prawny nieruchomości w dacie wydania orzeczenia niezgodnego z prawem. Skoro więc przedmiotem tego orzeczenia była nieruchomość rolna, to wysokość odszkodowania ustalić należało według aktualnej wartości nieruchomości rolnej.

Suma aktualnej w dacie orzekania w drugiej instancji wartości nieruchomości utraconej przez poprzednika prawnego powodów (796 500 zł) i wartości inwentarza żywego (4 212,33 zł) wynosi 800 712,33 zł. Wyraża ta kwota stratę rzeczywistą poniesioną przez J. G. na skutek niezgodnego z prawem działania władzy publicznej.

Stosownie do wielkości ustalonych przez Sąd Okręgowy udziałów w spadku powodów, których apelacja podlegała rozpoznaniu, zasądzeniu na ich rzecz w oparciu o art. 160 § 1 k.p.a. podlegało odszkodowanie, wynoszące w przypadku J. L. i K. K. 1/5 tej kwoty, w przypadku K. M. i R. O. 1/10 tej kwoty, a w przypadku A. G. (1) 3/80 tej kwoty.

Niesłusznie domagali się powodowie naliczenia odsetek od kwot zasądzonych na ich rzecz z tytułu odszkodowania począwszy od daty, w której upłynął termin na spełnienie świadczenia, zakreślony stronie pozwanej w wezwaniu z 17 czerwca 2011 r.

Wysokość odszkodowania ustalona została, zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 363 § 2 k.c., według wartości cen z daty ustalenia odszkodowania.

Wobec uwzględnienia tej zasady powodowie nie ponoszą negatywnych skutków spadku wartości pieniądza w okresie po wezwaniu strony pozwanej do spełnienia świadczenia.

Z zapłatą odszkodowania, którego wysokość oznaczona została w wyroku nie pozostawał pozwany w opóźnieniu przed doręczeniem mu opinii stanowiących podstawę ustalenia w wyroku tego odszkodowania.

Dowodu doręczenia pozwanemu operatu szacunkowego, w oparciu o który Sąd Okręgowy ustalił w wyroku wartość odszkodowania, akta sprawy nie zawierają. Sam fakt doręczenia pozwanemu tego operatu jest jednak niewątpliwy, skoro w piśmie z 28 lutego 2014 r. do operatu pozwany odniósł się. Wobec braku dowodu pozwalającego ustalić datę doręczenia pozwanemu operatu, przyjąć należało jako niewątpliwe, że jego treść była mu już znana w dacie sporządzenia pisma, którym do operatu odniósł się.

Opinię zawierającą aktualizację zawartą w tym operacie wyceny i stanowiącą podstawę ustalenia w postępowaniu apelacyjnym wyższego odszkodowania doręczono pozwanemu 13 kwietnia 2017 r.

Natomiast w dniu 21 sierpnia 2015 r. doręczona pozwanemu została opinia, w oparciu o którą ustalił Sąd Okręgowy w wyroku wartość odszkodowania za utracony inwentarz żywy.

W rezultacie odsetki za opóźnienie w spełnieniu przez pozwanego świadczenia odszkodowawczego podlegały na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zasądzeniu począwszy od 28 lutego 2014 r. od kwot odszkodowania ustalonych według udziałów skarżących powodów w spadku w oparciu o operat szacunkowy, od dnia 21 sierpnia 2015 r. od kwot odszkodowania podwyższonych o wartość inwentarza i od dnia 13 kwietnia 2017 r. od kwot odszkodowania podwyższonych w związku z aktualizacją wyceny nieruchomości.

Jak wskazał Sąd Okręgowy, przepis art. 448 k.c., w brzmieniu umożliwiającym przyznanie w razie naruszenia dobra osobistego temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, wszedł w życie z dniem 28 grudnia 1996 r.

Zgodnie z regułą niedziałania prawa wstecz wyrażoną w art. 3 k.c., nie może zatem ten przepis w brzmieniu nadanym ustawą z 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny mieć zastosowania do zobowiązań powstałych wskutek naruszenia dobra osobistego przed dniem 28 grudnia 1996 r.

Podstawy prawnej roszczenie powodów o zadośćuczynienie pieniężne za doznaną wskutek naruszenia dóbr osobistych krzywdę nie znajduje również w przepisach obowiązującego w czasie naruszenia dóbr kodeksu zobowiązań.

Kodeks ten wprawdzie przewidywał przyznanie poszkodowanemu sumy pieniężnej jako zadośćuczynienia za krzywdę moralną ale tylko w przypadku naruszenia określonej w nim kategorii dóbr, spośród których nie wymieniał dóbr osobistych, w związku z naruszeniem których powodowie dochodzili zadośćuczynienia pieniężnego, w szczególności nietykalności mieszkania.

Wobec braku podstawy prawnej, roszczenie powodów o zapłatę zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę ulec musiało oddaleniu bez potrzeby roztrząsania zarzutów dotyczących przedawnienia.

Sprostowaniu w oparciu o art. 350 § 1 i 3 k.p.c. podlegało oznaczenie w zaskarżonym wyroku strony powodowej przez pominiecie K. G.. Postępowanie wszczęte przez tego powoda Sąd Okręgowy zawiesił postanowieniem z 26 czerwca 2015 r., a podjął z udziałem jego następców prawnych po wydaniu zaskarżonego wyroku.

Charakter sprawy, w której powodowie niewątpliwie występowali jako osoby pokrzywdzone działaniami władzy publicznej i byli subiektywnie przekonani o zasadności wszystkich zgłoszonych roszczeń oraz ich sytuacja materialna, z uwagi na którą korzystali z całkowitego bądź częściowego zwolnienia od kosztów sądowych przemawiały w myśl art. 102 k.p.c. za nieobciążeniem ich obowiązkiem zwrotu kosztów stronie pozwanej. Niesłusznie więc zarzuca w apelacji pozwany naruszenie tego przepisu.

Z przytoczonych względów orzeczono jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 i 385 k.p.c., o kosztach postępowania apelacyjnego - po myśli art. 102 k.p.c. przez obciążenie powodów obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi tylko części kosztów zastępstwa prawnego. Za nieobciążeniem powodów, jako strony przegrywającej w większym zakresie niż pozwany, tymi kosztami w całości przemawiała ich sytuacja materialna i życiowa. Z drugiej strony, uwzględnienia wymagało to, że powodowie mieli możliwość, po zapoznaniu się z motywami oddalenia dalej idącego powództwa o odszkodowanie, zweryfikowania swojej oceny w przedmiocie dochodzenia roszczeń, zatem podejmując decyzję o kwestionowaniu wyroku powinni byli uwzględnić następstwa przegrania sprawy w postaci konieczności zwrotu przeciwnikowi kosztów. Na zasadzie art. 83 ust. 2 w związku z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazano pobrać od pozwanego kwotę wyłożoną ze środków Skarbu Państwa na pokrycie wydatków związanych z aktualizacją wyceny nieruchomości, w zakresie której apelacja powodów odniosła skutek w postaci zasądzenia wyższych odszkodowań.

SSO del. Tomasz Tatarczyk	SSA Piotr Wójtowicz	SSA Anna Bohdziewicz
---------------------------	---------------------	----------------------